

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

226

Kształtowanie wartości ZOZ nowym wyzwaniem menedżerów

pod redakcją

**Marka Łyszczaka, Marii Węgrzyn,
Dariusza Wasilewskiego**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2011

Recenzenci: Aldona Frączkiewicz-Wronka, Teresa Lubińska

Redaktor Wydawnictwa: Anna Grzybowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl> oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com, a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-131-7

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Spis treści

Wstęp.....	7
Część 1. Budowanie wartości – aspekt systemowy i właścicielski	
Dorota Korenik , Źródła finansowania innowacji w MSP szansą na rozwój (poprawę kondycji finansowej) ZOZ.....	11
Agnieszka Bem , Finansowanie ochrony zdrowia przez gospodarstwa domowe	23
Anna Hnatyszyn-Dzikowska, Zofia Wyszowska , Fundusze strukturalne UE jako determinanta konkurencyjności ZOZ.....	33
Joanna Jończyk , Kultura organizacyjna a innowacyjność w szpitalu publicznym.....	43
Joanna Sulowska, Łukasz Sulowski , Modele zarządzania zasobami ludzkimi w organizacjach medycznych.....	53
Część 2. Budowanie wartości – aspekt rachunkowy i finansowy	
Sylwia Serwatka , Wzajemne współzależności pomiędzy audytem i kontrolą wewnętrzną w Zakładzie Opieki Zdrowotnej.....	63
Maria Węgrzyn , Kształtowanie wartości ZOZ a rynek usług finansowych	70
Alina Warelis , Wartość szpitala jako przedsiębiorstwa a wartość firmy (<i>goodwill</i>).	83
Paweł Prędkiewicz , Identyfikacja potencjalnych problemów ze stosowaniem klasycznych metod wyceny przedsiębiorstw do samodzielnych publicznych ZOZ	93
Robert Golej , Perspektywy wykupów menedżerskich w służbie zdrowia w Polsce.....	104
Grzegorz Michalski , Efektywność inwestycji w płynne aktywa w opodatkowanych i nie opodatkowanych organizacjach opieki zdrowotnej.....	115
Radosław Witczak , Wpływ norm podatkowych na wycenę zakładów opieki zdrowotnej – wybrane zagadnienia	129
Część 3. Budowanie wartości – aspekt pacjenta	
Dorota Jachimowicz-Wołoszynek, Agnieszka Weber, Dorota Rogala, Agnieszka Skinder , Badanie poziomu oczekiwań i zadowolenia hospitalizowanych pacjentów – wybrane aspekty.....	139
Katarzyna Krot , Zaufanie w relacji lekarz–pacjent.....	150
Agnieszka Bukowska-Piestrzyńska , Reputacja w funkcjonowaniu placówki zdrowotnej.....	161
Anna Murawska, Anna Michalska , Ocena wybranych problemów ochrony zdrowia ludności w Polsce	174

Summaries

Part 1. Value Creation – system and ownership aspect

Dorota Korenik , Sources of innovation in smes an opportunity for development – improving the financial situation of health care centers.....	22
Agnieszka Bem , Financing of health care by households	32
Anna Hnatyszyn-Dzikowska, Zofia Wyszowska , EU Structural Funds as the determinant of the competitiveness in health care centre.....	42
Joanna Jończyk , Organizational culture and innovation in a public hospital.....	52
Joanna Sułkowska, Łukasz Sułkowski , Models of human resources management in medical organizations.....	60

Part 2. Value Creation – accounting and financial aspect

Sylvia Serwatka , Mutual interdependence of audit and internal control in a health care centre.....	69
Maria Węgrzyn , Shaping the value of health care centre vs. financial services market.....	82
Alina Warelis , Worth of hospital as a company vs its value (goodwill).....	92
Paweł Prędkiewicz , Identification of potential problems related to using traditional methods of valuing companies for public health care organizations.....	103
Robert Golej , Prospects for management buyouts in the health sector in Poland.	114
Grzegorz Michalski , The efficiency of liquid assets investment: taxed and not taxed healthcare organizations case.....	128
Radosław Witczak , The influence of tax provisions on the valuation of health care centers – chosen issues	136

Part 3. Value Creation – aspect of patient

Dorota Jachimowicz-Wołoszynek, Agnieszka Weber, Dorota Rogala, Agnieszka Skinder , Examination of the level of expectation and satisfaction of patients of chosen health care units – some aspects	149
Katarzyna Krot , Trust in doctor-patient relationship.....	160
Agnieszka Bukowska-Piestrzyńska , Reputation in functioning of a health facility.....	173
Anna Murawska, Anna Michalska , Evaluation of selected problems of health-care in Poland	182

Dorota Korenik

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA INNOWACJI W MSP SZANSĄ NA ROZWÓJ (POPRAWĘ KONDYCJI FINANSOWEJ) ZOZ

Streszczenie: W opracowaniu podjęto problem dostępu do zasobnych źródeł finansowania działalności zakładu opieki zdrowotnej (ZOZ) oraz sformułowano możliwe drogi rozwiązania problemu w zależności od przynależności ZOZ do sektora publicznego lub prywatnego.

Słowa kluczowe: innowacje, finansowanie, publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej.

1. Wstęp

Możliwe źródła finansowania działalności zakładu opieki zdrowotnej (ZOZ) uzależnione są od przynależności organizacji do określonej sfery gospodarki (tj. prywatnej lub publicznej), podstaw organizacyjno-funkcjonalnych prowadzonej działalności (podmiot nie należący do żadnej grupy kapitałowej lub nie działający w strukturze wielodziałowej albo podmiot przynależny do grupy kapitałowej lub występujący w wielodziałowej strukturze organizacyjnej) oraz od kondycji finansowej mającej szczególne znaczenie na rynku finansowym.

Niewątpliwie ciągłość świadczenia usług z zakresu opieki zdrowotnej staje się problematyczna tak dla zakładów opieki zdrowotnej publicznych – w warunkach istniejących ostrych ograniczeń budżetowych, jak i dla niepublicznych – w warunkach równocześnie nasilającej się konkurencji i trudności w zakontraktowaniu finansowym świadczeń u płatnika publicznego. W obu sektorach branży opieki zdrowotnej: publicznym i prywatnym, problemem w zapewnianiu ciągłości działania jest dostęp do wydajnych (zasobnych) źródeł finansowania. Uważne obserwowanie i interpretowanie tendencji zmian w otoczeniu, zwłaszcza w otoczeniu finansowym (w kontekście dostępu do wydajnych źródeł finansowania), oraz reagowanie na nie (najlepiej wyprzedzająco, a w gorszym razie dostosowująco do zmian już zaistniałych) trzeba postrzegać jako warunek przetrwania. Nie zawsze przetrwanie będzie oznaczało prowadzenie działalności na zasadach dotychczasowych, możliwe, iż potrzebne będą zmiany radykalne w takich sferach, jak: 1) przynależność do sektora

w branży (publiczny, prywatny), 2) sposób funkcjonowania, w tym organizacja finansów, 3) kultura organizacyjna. Ewentualne zmiany w każdej z wymienionych sfer odnoszą się do zakładów publicznych, a dwie ostatnie do niepublicznych.

Celem opracowania jest wskazanie na znaczenie zmian w wyżej wymienionych sferach dla rozwiązania problemu niedostatku środków finansowych w ZOZ jako warunku ich przetrwania. Jednocześnie, ponieważ problematyka jest bardzo szeroka, niezbędne stało się zawężenie rozważań bardziej szczegółowych do kwestii wybranych, tj. do źródeł zasilania zewnętrznego.

2. Drogi poszukiwania rozwiązania problemu niewystarczających środków finansowych. Obszar publicznych zakładów opieki zdrowotnej

Na podstawie dokonanych obserwacji tzw. problemów węzłowych we współczesnych gospodarkach rynkowych, takich jak:

- permanentny niedostatek zasobów pieniądza publicznego w stosunku do skali zadań uznawanych za publiczne,
- starzenie się społeczeństw i antycypowane niekorzystne następstwa dla kondycji finansów publicznych,
- rosnąca niestabilność finansów publicznych wobec braku gruntownych reform systemu finansów publicznych, a także spowodowana zaangażowaniem pieniędzy publicznych w ratowanie instytucji finansowych i globalnych przedsiębiorstw w związku z globalnym kryzysem finansowym i gospodarczym,

logiczne jest, że coraz bardziej i szybciej kurczy się pole dla podtrzymania *status quo* reguł prowadzenia działalności w publicznym sektorze ZOZ. Ignorowanie sygnałów o nieuchronnej destabilizacji systemu finansów publicznych w razie niepodjęcia lub nieskutecznego przeprowadzenia w nim fundamentalnych zmian grozi wpędzeniem większości zakładów opieki zdrowotnej w pułapkę finansową i brakiem perspektyw na zdobycie ciągłego finansowania działalności operacyjnej, a tym bardziej działalności rozwojowej. Tkwienie ZOZ przy niezmiennych regułach funkcjonowania zwykle (choć niekoniecznie) wiąże się z niską sprawnością gospodarowania, bowiem brakuje wystarczająco silnych bodźców do gospodarskiego myślenia i działania zarządu oraz wykonawczej kadry pracowniczej [Szewczuk 2010, s. 142-147]. Może się nawet okazać, że nie w każdym ZOZ menedżerskie myślenie i działanie jest wysoce cenione, nie tylko wobec braku takiego oczekiwania ze strony właściciela publicznego (jednostki samorządu terytorialnego), ale nawet, paradoksalnie, wobec niechętnego postrzegania efektywnych zakładów przez właściciela, na których tle wyraźniej ujawnia się jego słabość gospodarowania (znane przypadki w niektórych gminach dolnośląskich). Zmiana przynależności ZOZ do sektora, czyli przeniesienie do sektora prywatnego (w wyniku komercjalizacji bądź prywatyzacji), wymusza zmianę z urzędniczego na menedżerskie myślenie i działa-

nie. Jednakże stwierdzenie to nie jest równoznaczne z tym, że nie da się dokonać racjonalizacji gospodarki finansowej bez zmiany przynależności do sektora. Pewne jest to, że problemy z nadmiernym zadłużeniem w sektorze finansów publicznych najsilniej odczuwają zakłady publiczne, których źródłem utrzymania są pieniądze publiczne (tzw. cięcia budżetowe oraz awersja banków do udzielania kredytów podmiotom publicznym), słabiej zaś niepubliczne.

Potencjalnie niektóre ZOZ pozostające w sektorze publicznym mogą także wykorzystać sposoby zapewnienia większych środków finansowych poprzez poszukiwanie oszczędności ekonomicznych w działalności operacyjnej oraz w zakresie kosztów finansowych. Dotyczy to jednak takich podmiotów, które pracują w klimacie zarządzania menedżerskiego, akceptowanym i wręcz oczekiwanym przez właściciela. Jeśli efektywność ekonomiczna ZOZ jest wartością autentycznie wysoko ocenioną przez właściciela publicznego i kierownictwo, to do rozważenia są sposoby jej polepszania drogą redukcji kosztów finansowych związanych np. z obsługą bankową. Istotna redukcja kosztów finansowych, wbrew pozorom, jest sprawą o charakterze strategicznym, bo wymaga przekształcenia ZOZ w podmiot o wielooddziałowej strukturze organizacyjnej, przy samodzielności prawnej oddziałów i znacznej samodzielności finansowej. Pod takim warunkiem możliwe się staje prowadzenie gospodarki finansowej ZOZ wykorzystującej bankową usługę cash-poolingu, tj. konsolidację rachunków bankowych w celu optymalizacji przepływów finansowych (zmniejszania zapotrzebowania na kredyt operacyjny i kosztów z nim związanych, gromadzenia wyższych dochodów odsetkowych z tytułu wykazania wyższych środków depozytowych w skali całego podmiotu). Poza tym może powstać efekt pośredni w postaci wyższej efektywności ekonomicznej oddziałów kierowanych przez dyrektorów wykazujących postawy typowo menedżerskie. Jasne jest, że przekształcenia w sposobie funkcjonowania ZOZ (przeobrażenie w taką organizację wielodziałową) oraz menedżerskie myślenie i postępowanie byłyby wyrazem innowacyjności w zakładach publicznych. Jest to, jak dotychczas, zjawisko rzadko występujące, tak jak w całym sektorze publicznym, w którym zawsze dominował biurokratyczny styl kierowania i postawy urzędnicze, obce z kolei w sektorze prywatnym. W sektorze publicznym rzadkością jest występowanie kultury organizacyjnej, która skłania ludzi do codziennego wysiłku poszukiwania i wdrażania nowych rozwiązań marketingowych, organizacyjnych, procesowych czy też technologicznych. Nie można jednak wykluczyć, że innowacyjne postawy, tj. menedżerski styl zarządzania i dopasowanie sposobu funkcjonowania organizacji pod kątem redukcji kosztów finansowych, zyskają na wartości w sektorze publicznym, gdy jasne się stanie, że system finansów publicznych jest niewydolny i nie ma możliwości dalszego zadłużania się. Jest to zgodne z poglądem uznanego naukowca i praktyka – M. Portera, który uważa, że aby innowacja się powiodła, niezbędne są zazwyczaj naciski, konieczność, a nawet trudna sytuacja. Lęk przed stratą często okazuje się silniejszy niż nadzieja na zysk [Porter 2001]. Trudności z ciągłością finansowania ZOZ przez właściciela publicznego mogą skłonić go do przesunięcia zakładu do sektora prywatnego.

go poprzez jego skomercjalizowanie, zmieniając jej status na spółkę prawa handlowego, ewentualnie także sprywatyzowanie (zmiana struktury właścicielskiej). Jest to trzecia droga w poszukiwaniu zapewnienia dostępu do wydajniejszych źródeł finansowania usług opieki zdrowotnej.

3. Drogi poszukiwania rozwiązania problemu niewystarczających środków finansowych. Obszar niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej

Zakłady opieki zdrowotnej, powstałe z przekształcenia ich formy prawnej lub zmiany właściciela, oraz ZOZ założone przez właścicieli prywatnych mają potencjalnie dostęp do większej różnorodności źródeł ich finansowania, przy czym możliwości ich wykorzystania zależą od umiejętności zarządczych (wpływających na kondycję finansową) w spółce, znajomości dostępnych źródeł zasilania zewnętrznego, a także podejścia zarządu i właścicieli do kwestii innowacyjności w działalności i sposobie funkcjonowania spółki. W warunkach rosnącej niepewności i ryzyka większe szanse na przetrwanie mają spółki, które tworzą przestrzeń dla swej innowacyjności (budują kulturę organizacyjną, w której innowacyjność jest wartością preferowaną). W kontekście poszukiwania wydajnych i licznych źródeł finansowania zewnętrznego do wykorzystania są innowacje organizacyjne (sposób funkcjonowania i działania oraz wielkość spółki), innowacyjne usługi finansowe ukierunkowane na redukcję kosztów finansowych (takie jak *cash pooling*, montaż finansowy) czy innowacje technologiczne w zakresie wytwarzania i świadczenia usług opieki zdrowotnej (przekładają się one na przyszłą kondycję finansową spółki). W tym zakresie w Polsce jest jednak wiele do zrobienia, pokutuje niestety przeświadczenie, że innowacja jest długotrwała i kosztowna, a i podejście do innowacji jest przestarzałe. Składa się na nie przekonanie zarządzających, że innowacja to „wielkie bum”, które objawi się całkowicie nagle, niejako z dnia na dzień zmieni rzeczywistość w spółce. Ponadto złe podejście przejawia się w projektowaniu idealnych procesów inwestycyjnych zamiast przestrzeni dla innowacji, a tam, gdzie organizacyjnie jest to możliwe – ceduje się odpowiedzialność za innowacje na dział innowacji. W rezultacie spółki średnie i małe ograniczają wydatki na działania proinnowacyjne, jednocześnie ograniczając swoje w stosunku do nich oczekiwania [Przybyszewski, Kawa 2010, s. 265]. Podejście pożądane opiera się na przekonaniu, że innowacyjność nie powinna koncentrować się na produktach czy procesach, lecz należy ją rozpatrywać w odniesieniu do wszystkich sfer działalności przedsiębiorstwa: produktowej, organizacji i zarządzania, logistyki, techniczno-technologicznej czy ekologii [Drucker 2004, s. 36]. Co ważne, rozmiar inwestycji pozostaje bez znaczenia, wiele innowacji ma charakter „przyziemny”, przyrostowy, polega bardziej na drobnych odkryciach i udoskonaleniach niż na pojedynczym poważnym przełomie technicznym. Zawsze jednak innowacje wiążą się z zainwestowaniem w umiejętności i wiedzę oraz w za-

soby i reputację marki. Z pewnymi wyjątkami innowacja stanowi rezultat wielkiego wysiłku, determinacji, często pomimo dużych przeciwności.

Na podstawie uważnej obserwacji różnorodności i dostępności zewnętrznych źródeł finansowania, kierunków polityki gospodarczej Polski i Unii Europejskiej uwzględniającej potrzebę zwiększania dostępu sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) do finansowania zewnętrznego, a także innowacyjnej rynkowej oferty instytucji finansowych (zwłaszcza banków), można wysnuć wiele interesujących wniosków:

1. Lansowane są kierunki wsparcia z funduszy strukturalnych, które promują innowacyjność (nie tylko tę o wielkim, przełomowym w technice znaczeniu) w sektorze MSP.

2. W polityce względem rynkowego sektora finansowego Unii Europejskiej lansowany jest kierunek oddziaływania na sektor finansowy w dwóch kierunkach:

- a) tak by dokonywały się zmiany w strukturze sektora finansowego, umożliwiające zwiększenie dostępności środków finansowych przez komercyjne i niekomercyjne instytucje finansowe dla MSP,

- b) aby banki zmieniły politykę kształtowania swych aktywów, silniej je wiążąc z dopasowaniem terminowym pasywów, zmniejszając znaczenie dźwigni finansowej oraz dokonując rozproszenia ryzyka portfelowego – oznacza to, że bardziej pożądanymi będą klienci, których skala zapotrzebowania na kredyt lub inne formy finansowania bankowego będzie mniejsza (mniejsze kwotowo zaangażowanie banku w pojedynczego klienta).

Antycypując, źródła zasilania spółek MSP przez sektor finansowy będą liczne i warto pokusić się o zbudowanie takiej formy organizacyjnej działania (np. grupa spółek), która może uzyskać redukcję kosztów finansowych w ramach cash poolingu, a jednocześnie poszczególne spółki kwalifikowane są do sektora MSP.

4. Źródła finansowania innowacji w sektorze MSP

W krajach UE spółki sektora MSP realizują inwestycje, innowacyjne przedsięwzięcia, współpracę z sektorem badawczo-naukowym czy szkolenia w znacznej części ze środków strukturalnych. Właściciele spółek mają możliwość podpatrywania i przejmowania pozytywnych wzorców od innych przedsiębiorców. Poza wspólnym pozyskiwaniem funduszy tworzą systemy wzajemnych gwarancji kredytowych, systemy tańszych źródeł zaopatrzenia w środki wytwórcze, tworzą klastry [Odorzyńska 2000]. W Niemczech innowacyjna działalność inwestycyjna jest finansowana kredytami komercyjnymi, a także szybko rozwijającymi się funduszami typu *venture capital* (fundusze ryzyka kapitałowego), w Holandii działa rozbudowany system rządowych gwarancji kredytowych. Głównym sposobem wsparcia na szczeblu Wspólnoty Europejskiej są kredyty udzielane przez Europejski Bank Inwestycyjny. Bank ten finansuje aż 1/3 akcji kredytowej w UE, głównie dla firm zatrudniających do 50 pracowników. W ostatnim czasie coraz silniejszy nacisk kładzie się na udo-

stępnianie programów finansujących rozwój inżynierii finansowej (struktury podmiotowej i instrumentów finansowych) na potrzeby wsparcia finansowego sektora MSP, ich innowacyjności oraz zwiększania dostępności do usług finansowych. W Polsce istnieje szereg źródeł zasilania finansowego z zewnątrz, jakkolwiek ich znaczenie jest różne, pozostaje w związku ze stanem infrastruktury sektora finansowego i polityki wsparcia finansowego przez instytucje finansowe oraz błędnym podejściem wielu przedsiębiorców do spraw innowacyjności.

Poniżej zostaną przedstawione ważniejsze źródła finansowania rozwoju innowacyjności MSP, aczkolwiek trzeba mieć na uwadze, że wraz ze zmianami w zakresie infrastruktury sektora finansowego, polityki finansowania przez banki i inne instytucje finansowe czy też przyjęciem innego podejścia do spraw innowacyjności hierarchia ważności źródeł finansowania może (i oczekuje się, że powinna) ulec zmianie, na korzyść łatwiej dostępnego finansowania rynkowego.

1. Kapitał własny – spółkom trudno zakumulować znaczne środki finansowe na realizację inwestycji, nowatorskich przedsięwzięć. Mimo tych problemów, jak dotychczas, stanowi on główne źródło finansowania ich innowacji. Nawet w ramach przedsięwzięć współfinansowanych ze środków UE podstawową zasadą jest posiadanie wkładu własnego. Poziom i wysokość wsparcia unijnego w finansowaniu danej inwestycji zależą głównie od rodzaju projektu, miejsca jego realizacji i zasad działania programu operacyjnego, w którego ramach projekt jest realizowany. Dofinansowanie inwestycji ma charakter dotacji stanowiącej refundację procentowej części (od 30 do 70%) wydatków kwalifikowanych projektu. Z uwagi na to, że realna wypłata środków następuje najczęściej na podstawie (już) zapłaconych faktur, przedsiębiorca planujący realizować inwestycję dofinansowaną z funduszy strukturalnych UE jest zmuszony na starcie zapewnić środki finansowe w odpowiedniej wysokości, tak aby pokryć koszty całego przedsięwzięcia (w tym kwalifikowane i niekwalifikowane).

O refundację części poniesionych kosztów kwalifikowanych wynikających z zapisów stosownej umowy przedsiębiorca może starać się dopiero po wydatkowaniu własnych środków pieniężnych.

2. Rozwiązania podatkowe wprowadzone ustawą o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej.

Ustawa z dnia 20 października 2005 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej, oprócz nowych instrumentów służących wzmocnieniu i budowaniu innowacyjności polskiej gospodarki (np. kredytu technologicznego), wprowadziła nowe rozwiązania w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT) i podatku dochodowym od osób prawnych (CIT). Dzięki nowym regulacjom prawnym:

- Przedsiębiorca może odliczyć od podstawy opodatkowania cenę zakupu nowej technologii od naukowych jednostek polskich lub zagranicznych w wysokości nie większej niż 50% w przypadku mikro, małych i średnich oraz 30% w przypadku pozostałych przedsiębiorstw.

- Istnieje możliwość zaliczenia w koszty wydatków na prace rozwojowe, niezależnie od wyniku, jakim się zakończyły.
- Skrócono okres amortyzacji zakończonych prac rozwojowych z 35 do 12 miesięcy.
- Wprowadzono 22-procentową stawkę podatku od towarów i usług na usługi naukowo-badawcze. Dotychczas były one zwolnione z podatku, co stanowiło barierę dla współpracy podmiotów sprzedających usługi badawczo-rozwojowe z innymi podmiotami gospodarczymi. Podmioty prowadzące badania ponosiły zwiększone koszty swojej działalności w związku z brakiem możliwości odliczenia podatku od towarów i usług płaconego przy zakupie materiałów i usług.

3. Fundusze kapitału podwyższonego ryzyka – rzadko inwestują w projekty innowacyjne o niewielkiej wartości z uwagi na wysokie koszty stałe związane z ich obsługą przy jednoczesnym wysokim ryzyku, którym obarczone są przedsięwzięcia realizowane w początkowych stadiach.

4. Pożyczka na innowacje – udzielana przez Polską Agencję Rozwoju Regionalnego. Program pożyczek innowacyjnych realizowany jest ze środków krajowych. Jego celem jest stworzenie warunków do większej konkurencyjności polskich spółek. Program wspiera inwestycje związane z przygotowaniem i uruchomieniem oraz wytworzeniem nowych lub udoskonalonych materiałów, wyrobów, urządzeń, usług, procesów lub metod przeznaczonych do wprowadzenia na rynek lub innego wykorzystania w praktyce. Zwykle pożyczki nie mogą przekroczyć równowartości 500 000 euro w złotych. Pożyczka na działania innowacyjne udzielana jest na 6 lat (włącznie z okresem karencji). W okresie karencji odsetki nie są kapitalizowane. Agencja może przedłużyć okres spłaty pożyczki. Oprocentowanie pożyczki jest stałe w okresie spłaty, równe stopie referencyjnej, określonej przez Komisję Europejską, opublikowanej w Dzienniku Urzędowym UE, obowiązującej w dniu zawarcia umowy o udzielenie pożyczki.

5. „Kreator innowacyjności – wsparcie innowacyjnej przedsiębiorczości akademickiej” – jest to program Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego określony w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 maja 2008 r. w sprawie programu „Kreator innowacyjności – wsparcie innowacyjnej przedsiębiorczości akademickiej”. Program jest odpowiedzią na potrzeby sektora nauki i gospodarki, stanowi łącznik pomiędzy tymi sektorami, szczególnie poprzez wspieranie inicjatyw studentów i pracowników uczelni w zakresie podejmowania innowacyjnych przedsięwzięć i promocji przedsiębiorczości. Program promuje tworzenie i wdrażanie systemów komercjalizacji, przygotowanie i wdrożenie procedur zarządzania własnością intelektualną, zakup sprzętu i wyposażenia, tworzenie i obsługę baz danych zawierające informacje o wynikach naukowych.

6. Przedsięwzięcie „Inicjatywa technologiczna” jest programem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego ukierunkowanym na rozwój nowych technologii i produktów, opartym na polskich osiągnięciach naukowo-technologicznych. Program jest skierowany do przedsiębiorców oraz zespołów badawczych, które są powiązane

z działalnością przemysłową. Część programu jest przeznaczona na wsparcie jednostek pośredniczących w transferze technologii (podstawa prawna: Ustawa z dnia 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki). Celem programu jest zwiększenie intensywności wykorzystania badań i prac rozwojowych w polskich przedsiębiorstwach oraz intensyfikacja badań na rzecz wzrostu konkurencyjności polskiej gospodarki. W ramach programu możliwe jest sfinansowanie wszelkich czynności badawczych zmierzających do wytworzenia innowacyjnego produktu, a także związanych z postępowaniem normalizacyjnym, badaniami rynku, uzyskiwaniem praw własności przemysłowej czy też kosztów technicznej weryfikacji prototypu [Głaz 2009].

7. Kredyt technologiczny – udzielany jest przez Bank Gospodarstwa Krajowego SA (BGK) ze środków Funduszu Kredytu Technologicznego na podstawie regulacji wprowadzonych przez ustawę o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej. Udzielany jest na inwestycję technologiczną w postaci wartości niematerialnych i prawnych, zwłaszcza wyników prac rozwojowych i badań naukowych, które są stosowane na świecie nie dłużej niż 5 lat oraz umożliwiają wytwarzanie nowych lub udoskonalonych wyrobów lub usług. Kredyt technologiczny wiąże się z udzielaniem pomocy publicznej (w sytuacji jego częściowego umorzenia). Wkład własny musi wynosić co najmniej 25% wartości inwestycji netto. Kredyt udzielany jest maksymalnie na 6 lat z możliwością 12-miesięcznej karencji w spłacie nie przekraczającej 2 mln euro. Wysokość stopy procentowej ustalana jest zgodnie z zasadami BGK dla kredytów na działalność gospodarczą, a prowizja pobierana jest jednorazowo w dniu uruchomienia kredytu. Maksymalna wysokość umorzenia wynosi 50% wartości kredytu udzielonego.

8. Kredyty bankowe – otrzymanie kredytu wiąże się ze spełnieniem restrykcyjnych wymagań, zwłaszcza wobec podmiotów mających trudności w przedstawieniu i udokumentowaniu historii rachunku bankowego czy odpowiednich i odpowiednio wysokich zabezpieczeń prawnych. Jednak kredyty bankowe są najczęściej wykorzystywanym, zewnętrznym źródłem finansowania innowacji. Udział banku w finansowaniu takiego przedsięwzięcia współfinansowany ze środków UE jest ważnym atutem dla ekspertów oceniających projekt. Uczestnictwo instytucji finansowej poprzez zaangażowanie własnych środków jest potwierdzeniem celowości nowatorskich działań. Bank obsługujący klienta ubiegającego się o dotację unijną dokonuje oceny zdolności kredytowej według własnych kryteriów, a także przygotowuje propozycję alternatywnej struktury finansowania (tzw. montażu finansowego) inwestycji na wypadek negatywnej oceny w procedurze aplikacyjnej. Analitycy bankowi oceniają projekt pod kątem jego opłacalności w przypadku finansowania kredytem nie tylko pomostowym, ale również bankowym.

Udokumentowanie zewnętrznego źródła zasilania finansowego (promesa kredytowa) jest istotne dla oceny zdolności sfinansowania inwestycji stanowiącej jedno z podstawowych kryteriów pozytywnej oceny techniczno-ekonomicznej projektu. Ich niespełnienie powoduje odrzucenie wniosku kredytobiorcy.

W odpowiedzi na potrzeby rynku banki wypracowały narzędzia finansowania dla przedsiębiorstw ubiegających się dotację publiczną. Należą do nich:

- kredyty pomostowe (krótkoterminowe) zabezpieczające wkład unijny;
- kredyty finansujące wkład własny, tj. średnio- i długoterminowe;
- emisja obligacji;
- promesy kredytowe – z reguły stanowią jeden z załączników do wniosku o dofinansowanie, obowiązują schematy promes, które można pobrać ze strony instytucji ogłaszającej konkurs (np. Polskiej Agencji Rozwoju i Przedsiębiorczości lub właściwego dla danego województwa urzędu marszałkowskiego).

Najważniejszymi z tych instrumentów i najpowszechniej stosowanymi są *kredyt pomostowy* i *finansujący wkład własny*. Pierwszy z nich umożliwia sfinansowanie tzw. luki czasowej, powstałej między dniem regulowania faktur a otrzymaniem refundacji poniesionych wydatków, pokrywa koszty kwalifikowane (refundowane) projektu. Kredyt finansujący wkład własny umożliwia pokrycie kosztów niekwalifikowanych (nie podlegających refundacji). Z reguły są to kredyty z okresem spłaty wychodzącym poza okres realizacji projektu, ich oprocentowanie jest preferencyjne, ponieważ stanowią pakiet z kredytem pomostowym. Kredyt pomostowy jest równy wysokości dotacji, którą przedsiębiorca ma zagwarantowaną w umowie.

Kredyty na inwestycje współfinansowane ze środków unijnych charakteryzują się przede wszystkim dużą elastycznością w zakresie warunków uruchomienia oraz spłaty kredytu. Jest to związane m.in. z dużym uzależnieniem od czasu, jaki upłynie od złożenia wniosku o dotację do jej wypłaty. Pierwotnie określone terminy przeznaczone np. na ocenę wniosku o dotację były często wydłużane i w efekcie przedsiębiorca musiał oczekiwać na wypłatę dotacji o kilka miesięcy dłużej. Takie wydłużanie procesu oceny wniosku i wypłaty dotacji wpływało również na relacje między przedsiębiorcą a bankiem. Strony wiązała umowa kredytowa określająca m.in. warunki oraz harmonogram spłat kredytu. Bank musiał być przygotowany na zmiany i opóźnienia wynikające z przedłużania się procesu oceny wniosku i reagować bardzo elastycznie. Parametry cenowe tych produktów są przedmiotem negocjacji z przedsiębiorcą i każdy bank w tym zakresie ma wypracowaną własną politykę. Zdarza się, że oprocentowanie kredytu w części objętej dotacją jest niższe od pozostałej części kredytu [Gawrychowski 2008].

Wskazane uwarunkowania i tendencje pozwalają przypuszczać, że rola banków w drodze po unijne dofinansowanie będzie nadal wzrastała. W opinii analityków rynku liczba udzielonych „kredytów unijnych” w 2010 r. może przekroczyć 37 tys., a wartość – 46 mld zł [Długosz 2010].

9. Fundusze strukturalne jako podstawowe źródło finansowania innowacji w latach 2007-2013. Z dniem 1 stycznia 2007 r. dla UE i Polski rozpoczął się okres realizacji zadań finansowanych z nowego budżetu UE na lata 2007-2013. Z ponad 300 mld euro, które Wspólnota przeznaczyła na realizację polityki spójności (likwidację dysproporcji w rozwoju poszczególnych regionów UE) Polska otrzymała aż 67,3 mld euro w ramach trzech funduszy:

- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- Europejskiego Funduszu Społecznego,
- Funduszu Spójności.

Dodatkowo – ze środków Wspólnej Polityki Rolnej – UE przeznaczyła prawie 14 mld euro na rozwój obszarów wiejskich oraz wsparcie sektora rolno-spożywczego. Fundusze dystrybuowane są przez Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejski Fundusz Rybacki. Zgodnie z Narodową Strategią Spójności wdrożono programy operacyjne wspierające rozwój innowacji, a mianowicie:

- 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO);
- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (Priorytet I: Badania i rozwój nowoczesnych technologii; Priorytet II: Infrastruktura sfery b+r; Priorytet III: Kapitał dla innowacji; Priorytet IV: Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia; Priorytet V: Dyfuzja innowacji);
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki (Priorytet II: Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących; Priorytet VI: Szkolnictwo wyższe i nauka, Priorytet V: Dobre rządzenie; Priorytet VII: Regionalne Kadry Gospodarki).

W odniesieniu do środków strukturalnych przyczyną niezbyt wysokiej absorpcji środków finansowych na innowacyjne przedsięwzięcia jest niesprawny system zaliczkowy. Sprawny system zaliczkowy byłby dobrym rozwiązaniem i pozwoliłby przedsiębiorcom nie posiadającym odpowiednich środków własnych lub bez szans na kredyt bankowy na szybszą realizację nowatorskich przedsięwzięć. Obecnie system zaliczkowy nie cieszy się popularnością wśród przedsiębiorców. Główną tego przyczyną jest rozbudowany system zabezpieczeń, zróżnicowany w zależności od wartości dofinansowania i wysokości ewentualnej zaliczki. Przedsiębiorców odstrasza również formy zabezpieczeń otrzymanej zaliczki (m.in. weksel własny *in blanco*, poręczenie bankowe, gwarancje ubezpieczeniowe itd.). Ministerstwo Gospodarki planuje zmiany w celu usprawnienia systemu zaliczkowego. Będą one polegać przede wszystkim na ułatwieniu w dostępie do tej formy finansowania poprzez podwyższenie do 10 mln zł kwoty zaliczki, do której zabezpieczenia wystarczy weksel własny *in blanco* wraz z deklaracją wekslową oraz zmianie charakteru prognozy egzekwowania innych zabezpieczeń (do wysokości zaliczki, a nie ogólnego finansowania). Wprowadzone zmiany, o ile ograniczą biurokrację związaną z zaliczkami, mogą zyskać przychyłność inwestorów, co pozwoli na szybsze wykorzystanie środków unijnych na działalność innowacyjną, a przedsiębiorcom na realizację projektów z zachowaniem płynności finansowej.

10. 7 Program Ramowy – jest najważniejszym mechanizmem finansowania i kształtowania badań naukowych na poziomie europejskim. Wspiera badania prowadzone na rzecz i przez przedsiębiorstwa MSP pragnące wprowadzić innowacje i polepszyć swoją konkurencyjność. Składa się z 4 programów szczegółowych i działania Wspólnotowego Centrum Badawczego (IRC: *cooperation* (współpraca),

ideas (pomysły), *people* (ludzie), *capacities* (możliwości). Warunkiem dofinansowania jest udział w projekcie realizowanym przez międzynarodowe konsorcjum. Stopień dofinansowania projektu wynosi od 50 do 100% całkowitych kosztów realizacji projektu.

11. Europejska Współpraca Terytorialna – Program Europy Środkowej, Współpraca Międzyregionalna – Interreg IV C. Pierwszy z nich wspiera projekty o następujących parametrach: charakter transnarodowy, wielodyscyplinarne konsorcja partnerskie, zorientowane na rezultaty i faktyczne wdrażanie, podejście modelowe, dostępność wiedzy, zrównoważony rozwój, innowacyjność, równość szans i niedyskryminacja.

Celem drugiego z programów jest udoskonalenie, poprzez współpracę międzyregionalną, efektywności polityki rozwoju regionalnego w obszarze innowacji, gospodarki opartej na wiedzy, ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom, przyczynianie się do gospodarczej modernizacji oraz wzrostu konkurencyjności w Europie.

12. Istnieje niedoceniana jeszcze możliwość zwiększenia dostępu do usług finansowania przez sektor finansowy. Wiąże się ona z dofinansowaniem rozwoju sieci wsparcia finansowego udzielanego przez instytucje finansowe, które są skłonne prowadzić obsługę sektora MSP, lecz stworzenie sprawnej obsługi wymaga znacznych dodatkowych nakładów finansowych z ich strony. Toteż są przygotowane, a w niektórych województwach już wdrażane, inicjatywy unijne, takie jak JEREMIE, JASPERS, JESSICA [Korenik 2010, s. 77-88]. Wprawdzie nie oznaczają one bezpośredniego dotowania MSP, lecz ich zadaniem jest zwiększenie dostępności usług finansowania przez instytucje finansowe.

5. Zakończenie

Umiejętne zidentyfikowanie szans tkwiących w bogactwie potencjalnych źródeł finansowania innowacji, inwestycji i kierunkach ich rozwoju oraz zidentyfikowanie zagrożeń związanych z niewydolnością finansów publicznych w Polsce i przekształcenie ich w szanse (poprzez zwiększenie niezależności od coraz szczuplejszych środków budżetowych samorządu terytorialnego, rządowych) należy postrzegać jako kluczowy (choć nie jedyny) warunek zapewniania dostępności usług opieki zdrowotnej.

Literatura

- Długosz J., *Rola banków w finansowaniu przedsięwzięć innowacyjnych w sektorze MSP*, [w:] *Banki na rynku finansowym – dziś i w przyszłości*, red. M. Dębniwska, Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2010.
- Drucker P.F., *Natchnienie i fart, czyli innowacja i przedsiębiorczość*, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa 2004.

- Gawrychowski M., *W czym bank pomoże przedsiębiorcy*, „Gazeta Prawna” 2008, nr 247.
- Głaz M., *Zewnętrzne źródła finansowania działalności innowacyjnej i badawczo-rozwojowej*, 2009, <http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user-upload/-temp-/ksiazka7.pdf>.
- Janiuk I., Lewczuk J., *Szanse i zagrożenia dla polskich małych i średnich przedsiębiorstw w przededniu integracji z Unią Europejską*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2004.
- Korenik D., *Dylemat pomocy samorządu terytorialnego w zwiększaniu dostępności usług mikrofinansowych dla przedsiębiorstw*, [w:] *Podmioty sektora finansów publicznych wobec ryzyka i niepewności*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu nr 26, WSzB, Poznań 2010.
- Odorzyńska E., *Rola małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce*, „Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstw” 2000, czerwiec.
- Porter M.E., *Porter o konkurencji*, PWE, Warszawa 2001.
- Przybyszewski R., Kawa J., *Innowacyjność w rozwoju przedsiębiorczości z udziałem wsparcia bankowego*, [w:] *Banki na rynku finansowym – dziś i w przyszłości*, red. M. Dębniwska, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2010.
- Szewczuk A., *Gospodarka finansowa jednostek samorządu terytorialnego w świetle podatności na oddziaływanie zjawisk ryzyka i niepewności*, [w:] *Podmioty sektora finansów publicznych wobec ryzyka i niepewności*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu nr 26, WSzB, Poznań 2010.
- Włodarczyk B., *Cash pooling w działalności banku*, [w:] *Banki na rynku finansowym – dziś i w przyszłości*, red. M. Dębniwska, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2010.

SOURCES OF INNOVATION IN SMES AN OPPORTUNITY FOR DEVELOPMENT – IMPROVING THE FINANCIAL SITUATION OF HEALTH CARE CENTERS

Summary: The study presents the problem of access to rich sources of financing health care facility and gives possible ways to solve it depending on the membership to the centers in the public or private sector.

Keywords: innovation, financing, public and private health care.